

Jens Otto Krag's 1. maj-tale

Taler

Jens Otto Krag
Medlem af Folketinget for
Socialdemokratiet

Dato

1. maj 1949

Sted

Odense

På denne grønne og sollyse 1. maj ligger der en tilfredsstillelse i at konstatere, at det år, der er gået siden 1. maj 1948, har været et år i fremgang. Fremgang for produktionen og for udenrigshandelen, fremgang for genopbygningen og for forsyningerne. Fremgang for erhvervslivet, der er sluppet af med en pæn buket restriktioner, og fremgang for husmødrene, der har oplevet en mærkbar bedring på næsten alle de områder, der hører spisekammeret og klædeskabet til.

Fremskridtene på alle disse områder har været så iøjnefaldende, at selv regeringens hårdeste politiske modstandere ikke har kunnet drage dem i tvivl. Samtidig er vi de første til at erkende, at målene endnu langt fra er nået. Der står meget tilbage at udrette, før genopbygningen er fuldført.

På de økonomiske områder har udviklingen altså tegnet sig i lysere tonearter i løbet af det sidste årstid.

Helt anderledes, når det drejer sig om den internationale politiske udvikling. Her har efterkrigsudviklingen vist os sit mest bidske ansigt. Her har skuffelserne i forhold til det, vi ventede os af verdensudviklingen, været hårdest. Tunge, sorte skyer har påny ildevarslende sejlet hen over Europa himmel, og hurtigere end vi havde ventet det, mere skæbnebestemmende, end vi brød os om det, kom Danmark - sammen med andre demokratiske lande - til at stå over for et afgørende udenrigspolitisk valg.

Vel tror jeg, at det er en meget stærk overdrivelse at ville påstå, at verden gennem det sidste halve år eller mere har balanceret på en knivspids mellem krig og fred.

Men på den anden side er det lige så klart, at udviklingen kunne tage en sådan retning, at det ikke ville være sundt for et lille land med Danmarks udsatte

beliggenhed at stå alene. Danmark måtte tage sin udenrigspolitik næsten århundredgamle traditionelle linjer op til revision. Danmark måtte finde venner.

Også en begivenhed som den, der fandt sted i Tjekkoslavakiet for kun godt et år siden, måtte kalde til eftertanke.

Ved et kup satte et kommunistisk mindretal sig i besiddelse af statsmagten, gennemførte med terror og ensretning en forfølgelse af anderledestænkende, drev titusinder i fængsel eller landflygtighed, knuste demokratiet og tilintetgjorde friheden. Frie faglige og politiske organisationer forsvandt, og alle diktaturets kendetegn trådte tydeligt frem, som vi har set det andre steder før.

For Danmark tegner situationen sig sådan, at vi ikke mistænker nogen stormagt for at forberede angrebskrig. Danmark føler ikke sin selvstændighed truet fra nogen side.

Men en kendsgerning er det, at alvorlige konflikter mellem øst og vest har præget verdensbilledet. Konflikter, der syntes at løbe risiko for at gå i hårdknude, og som havde - og har - et af deres mest ømfindtlige knudepunkter i Berlin, kun få hundrede kilometer syd for den plet dansk jord, vi står på her.

Socialdemokratiet og regeringen har under løsningen af disse problemer fulgt en ganske klar linje.

Vort første og mest afgørende håb satte vi til De forenede Nationer. Men over for den nye situation slog FN næppe til. De forenede Nationer har stadig meget store opgaver at løse og bærer endnu muligheden i sig for at vokse og vinde i styrke. Men over for en konflikt mellem stormagterne indbyrdes har de næppe tilstrækkelig effektivitet endnu. Var da noget naturligare, end at regeringen - i sine bestræbelser for midt i en utryg verden at skaffe det danske folk et minimum af tryghed - søgte den skandinaviske udvej?

I de langvarige drøftelser, der derefter fandt sted mellem Danmark, Norge og Sverige, var det Danmark, der lå i spidsen. Statsminister Hans Hedtoft øvede her en indsats, der kunne have sat sig dybe spor i Nordens historie. Med en tro, en optimisme - en vilje til at nå en løsning, der syntes ukuelig, satte han al sin kraft ind på en positiv løsning. Men spændvidden mellem norsk og svensk

opfattelse viste sig for stor. Det lykkedes Danmark som mægler at bevæge begge standpunkter – at nærme dem til hinanden - og måske var man nærmere ved en læsning, end mange i øjeblikket er klar over – men trods alt - det lykkedes ikke.

Hvad der herefter burde gøres, kunne der ikke herske megen tvivl om.

Et isoleret Danmark, forsvarsløst og venneløst, ville ingen dansk regering kunne tage ansvaret for.

Det næste skridt måtte blive, at Danmark fulgte Norge og tilsluttede sig de vestlige demokratiers pagt – den atlantiske fredspagt.

Heller ikke denne pagt kan give os nogen 100 pct's garanti. Det er der ingen og intet, der kan. Men pagtens mål er klart fred - og kun fred. Ved at de demokratiske lande står sammen i et forbund, således at et angreb på et af landene - selv det mindste af dem - betyder et angreb på alle, skulle en ny krig kunne forhindres.

Hvis Danmark i kraft af denne pagt får våben, bliver det udelukkende forsvarsvåben. Pagten kan aldrig forpligte til deltagelse i angreb.

I solidaritet med andre demokratier er Danmark gået med i denne pagt, der må karakteriseres som en af de mest storstilede fredsaktioner, verden nogensinde har set.

Det er vort håb, at samarbejdet mellem atlanterhavslændene også må få økonomisk betydning.

Ved siden af krigen kan en anden ulykke true folkernes lykke. Jeg tænker her på risikoen for en ny, verdensomspændende økonomisk krise.

De blindt virkende og ukontrollerede liberalistiske kræfter, der først i 1921 og påny i 1929 og i depressionsårene derefter kastede verden ud i arbejdsløshed, landbrugskrise og vældige vanskeligheder hele erhvervslivet rundt, kan få det samme resultat igen. Jeg er imidlertid overbevist om, at dette kan undgås.

Nationerne må samarbejde ikke blot på det politiske område, men også økonomisk – og her frembyder samarbejdet omkring Marshall-hjælpen det allerbedste eksempel. Det beviser, at internationalt økonomisk samvirke kan lykkes. Samtidig må landene i deres indre politik komme bort fra den

dogmatiske liberalismes vanetænkning og ønskeforestillinger. Der synes også at være tegn på, at dette sker, og det er vigtigt. Over for den internationale økonomiske udvikling er det de store magter, først og fremmest USA, der holder nøglen i hånden. Også en udvidet samhandel mellem øst og vest på tværs af alle politiske modsætninger vil her spille en stor rolle.

Der kan ikke herske tvivl om, at social og økonomisk tryghed vil spille en lige så stor rolle for demokratiets videreudvikling som trygheden for fredens bevarelse.

En udvikling, der kastede store befolkningsgrupper ud i arbejdsløshed og nød, ville i dag få adskillige europæiske demokratier til at ryste i deres grundvold.

At vi fra det danske socialdemokratiske side vil gøre vort yderste mod en så ulykkelig udvikling, behøver jeg næppe at tilføje.

Netop denne indsats for, at så meget som muligt gøres imod en ny arbejdsløsheds- og kriseperiode, kan vel siges at være et af de væsentligste hovedtræk i den socialdemokratiske regerings økonomiske politik.

Igennem det sidste års tid har de ydre omstændigheder skabt en relativ gunstig baggrund for dansk økonomi. Marshall-hjælpen har ydet os et dollar-tilskud, som vi ikke havde kunnet undvære. Uden denne hjælp havde vi måttet reducere importen af en række råvarer som korn og foderstoffer, benzin, olie, petroleum, tekstilråstoffer, metaller og maskiner. Hvad de beskæftigelsesmæssige virkninger ville være blevet af råstofmangel, ved den danske befolkning og ikke mindst de danske arbejdere af erfaring fra tredivernes arbejdsløshedsperiode. At dollarmanglen - hvis vi ingen Marshall-hjælp havde fået - end og (ud fra den bitre nødvendighed, som en tom tegnebog giver) kunne have tvunget os til at nedskære tilførslerne af varer som kaffe og tobak, skal jeg kun tilføje. Nu har vi i stedet været i stand til at forøge forsyningerne med disse varer.

Også den gode høst i fjor har naturligvis spillet en vægtig rolle, ligesom to milde vintre i træk har været os en hjælp.

Samtidig har vi opnået bedre priser og samhandelsforhold på England, noget, vi håber må vare ved, når de nye forhandlinger snart skal indledes.

Det vigtige er, at de muligheder, disse forhold skaber, udnyttes gennem rigtige

dispositioner fra regeringens side.

Det er langt fra altid, at det, der er lettest, er ensbetydende med det, der er rigtigst.

Nemtest – og måske også mest populært – ville det være blot at lade forbruget ryge rask i vejret.

Richtigst er det imidlertid at gøre sig klart, at den gunstige udvikling, dansk økonomi har haft gennem det sidste års tid, næppe vil vare ved evindeligt.

Ikke alene kan der komme nye, dårlige høstår og nye isvintre, men der kan også komme nye vanskeligheder for afsætningen af vore eksportvarer, og Marshall-hjælpen varer ikke evigt.

Når den hører op, skal Danmark kunne stå på egne ben. Og for at kunne det må vi have en stor og – især – en konkurrencedygtig produktion. Dette får vi kun ved at anvende en stor del af vore valutaindtægter til råvarer og maskiner – det vil sige til produktionsapparatets udbygning og modernisering. Kun herigennem skaber vi det produktionsgrundlag, som skal danne basis for 1) varig forbedring af levestandarden, for 2) god beskæftigelse på længere sigt og for 3) nye sociale reformer.

Derfor stræber vi i den økonomiske politik mod tre mål:

Genopbygningens videreførelse, bl.a. produktionsapparatets yderligere udbygning og modernisering,

Forsyningsituationens forbedring,

Restriktionernes afvikling.

Ved at søge disse tre sideordnede mål nået i takt med hinanden skulle god beskæftigelse kunne opretholdes og befolkningens økonomiske velfærd kunne betrygges så godt, som de internationale konjunkturer muliggør det.

Det har været svært for oppositionen at finde en politik at sætte op mod denne regeringens hovedlinje.

De konservative har haft en forestilling om, at man hellere måtte tilstræbe en

politik, der satte renten yderligere i vejret, og som indebar pengeknaphed og kreditrestriktioner.

Jeg må advare meget stærkt mod denne konservative politik. Virkningen ville blive nedgang i byggeri og nyinvestering. Herigennem ville der skabes en arbejdsløshed, som i sig selv er en ulykke, og som på grund af understøttelsessatsernes højde næppe ville have de pengepolitiske virkninger, de konservative venter sig. Endelig ville genopbygningen gå i stå på et tidspunkt, hvor man snarere havde behov for at sætte fart over den. Og helt molboagtigt ville det være, hvis den af den konservative politik skabte pengemangel oven i købet bevirkede, at dansk erhvervsliv ikke var i stand til at udnytte Marshall-hjælpens import.

Jeg tror, det tør siges at være en lykke for den danske befolkning, at regeringen har været i stand til at afværge en politik i denne retning.

Også Venstre søger på et vigtigt punkt at bryde den økonomiske hovedlinje i regeringens politik.

Da vareforsyningsloven sidst skulle forlænges, stemte Venstre imod. Når man spurgte hvorfor, fik man det svar, at grunden ikke var, at Venstre ville benægte, at loven var nødvendig. Venstre mente heller ikke, at den kunne se synderligt anderledes ud, end den kom til. Det, Venstre ønskede garantier for, var noget helt andet – nemlig en væsentlig større import af færdigvarer end hidtil.

Som følge af, at hele importen stiger, kommer der i øjeblikket faktisk flere færdigvarer ind end tidligere.

Men at gå ind for, at der først og fremmest skal tages færdigvarer hjem, kan regeringen ikke.

Det er ikke, fordi vi ikke under befolkningen disse færdige varer. Det er heller ikke, fordi vi underkender, at de kan have en sund konkurrencemæssig virkning; men vi mener, at så længe der findes konkurrencedygtige danske industri- og håndværksevirkomheder, der mangler udenlandske råvarer – og som kunne sætte ledige danske arbejdere i beskæftigelse – da må vi bruge valutaen til disse råvarer fremfor til de færdige varer.

Hvorledes den af Venstre foreslåede politik overhovedet skulle kunne forsvares over for disse erhvervsvirksomheder og over for de arbejdsløse – ser jeg slet ikke.

Det hjemlige politiske billede ser i øvrigt i øjeblikket højst broget ud.

Rigsdagen sluttede fredag den 8. april med en debat, der nærmest fik et farceagtigt forløb.

Venstre stillede en dagsorden, der havde til hensigt at medføre regeringens fald.

Man har sagt, at det kun var på skrømt, Venstre stillede dagsordenen. Det er næppe rigtigt. Jeg tror, at Venstre virkelig alvorligt ønskede at vælte Hedtofts regering for selv at komme til igen - for at skaffe os en ny Knud Kristensen-regering omend under et andet navn.

Forsøget mislykkedes totalt.

I stedet fik man et tydeligt bevis på oppositionens fuldstændige splittelse og manglende evne til at enes om noget som helst. Hvert parti stillede sin dagsorden - og regeringen gik styrket ud af kampen.

En lille ting er imidlertid værd at bemærke:

Det kommunistiske parti støttede ikke regeringen.

Så fornærmede er kommunisterne over Atlanterhavsfredspagten, at de ud fra interesser, der i hvert fald ikke er danske, gerne sætter de afgørende økonomiske, sociale og beskæftigelsesmæssige interesser på spil, som for danske arbejdere er knyttet til en fortsættelse af regeringen Hedtofts politik.

Atter ser vi et tydeligt bevis på, at de danske arbejderes velfærd ikke er afgørende for kommunisterne. Det afgørende for dem er en udenrigspolitik – men vel at mærke ikke en dansk udenrigspolitik, derimod en fremmed magts udenrigspolitik, som den kommer til udtryk gennem Kominform.

Nøjagtig det samme, som vi konstaterede, da søfyrbødernes formand, Harry Rasmussen, blev ekskluderet af kommunisternes parti, fordi han havde begået den brøler at tro, at det var søfyrbødernes interesser, han skulle varetage.

Kan det undre, at dette parti i stigende grad mister betegnelsen tillid? I øjeblikket stemmer arbejderne i København kommunisterne ud af fagforeningernes bestyrelser med samme fart og sikkerhed som den, hvormed et godt insektpulver fjerner utøj – og jeg er overbevist om, at provinsens arbejdere ikke vil lade deres københavnske kammerater noget efter i dette lille, men desværre nødvendige udrensingsarbejde.

Hvad den politiske situation i øvrigt angår, må det siges, at det ikke er regeringens hensigt at provokere nye kriser frem.

Vi ved godt, at vi ved et kommende valg vil få ny fremgang både på kommunisternes og de borgerlige partiers bekostning.

Men vi har råd til at vente. Mere vigtigt er det, at det genopbygningsarbejde, der nu endelig er kommet i gang, kan fortsætte.

Noget andet er, at regeringen naturligvis ikke kan hindre venstre, konservative og kommunisterne i at begå dumheder.

Beslutter disse tre partier sig til at skabe en situation, der kræver valg - all right, så tager vi det. Og jeg skal garantere for, at det bliver med godt humør.

Kilde

Krag, & Bøgh, N. (2001). Man har et standpunkt -□: taler og artikler 1948-1978. Aschehoug.

Kildetype

Dokumentation i bogværk

Tags

1. maj-tale, Socialdemokratiet

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/jens-otto-krags-1-maj-tale-1949>